

helyébe lépő része szövegezési hiba folytán kétséget hagy arra nézve, hogy e bekezdés csak az előbb említett és a fellebbezési érték után igazodó perekre, vagy pedig minden perre vonatkozik-e? A bekezdés kezdete, mely általában az érték valószínűvé tételéről beszél és az utalás a Pp. 5—8. §-ának a pertárgy értékéről rendelkező szabályaira az utóbbi mellett szól. Viszont a logikai értelmezés amellet beszél, hogy *ez is csak azokra a perekre vonatkozik, melyekre az előbbi bekezdésnek a fellebbezési értékre vonatkozó rendelkezése kiterjed.* Logikai ellentmondás lenne abban, hogy a kamat és költségre vonatkozólag a fellebbezési érték legyen irányadó olyan perekben, ahol ez a tőkére nem vonatkozik.

De a fenti kérdés szempontjából ez a kétség teljesen közböns. Mivel a községi bíróság hatásköréből kivett perekben a fellebbezési értékre való tekintet nélkül van helye fellebbezésnek és a Te. 24. §-ának a perköltségre vonatkozó rendelkezése csak akkor érvényesül, ha a fellebbezés e paragrafus szerint mindkét félre nézve ki lenne zárva. Már pedig a *községi bíróság hatásköréből kivett perekben a fellebbezés értékre való tekintet nélkül meg van engedve.* Ennélfogva ezekben a perekben akkor is van helye fellebbezésnek, ha felperes keresetét a perköltségre leszállította és a perköltség nem haladja meg a fellebbezés kizárására irányadó értékhatárt. Külömben itt hivatkozhatunk a Te. előtt hozott 29. sz. jogegységi döntvény analogiájára, mely ezekben a perekben a fellebbezést a pertárgy értékére való tekintet nélkül megengedte, ha felperes e keresetét a perköltségekre szállította is le.

Hj. dr. Szigeti László.

Rádióval való közlés és a magyar Szerzői Törvény.

A szerző anyagi jogainak tartalmát a Szerzői Törvény határozza meg. A bírónak tehát, amidőn azt a kérdést kell eldöntenie, hogy forog-e fenn jogsértés vagy sem, az adott tényállást abból a szempontból kell vizsgálat tárgyává tenni, hogy az subsummálható-e a Szerzői Törvény által megállapított védelemi szabályok alá, illetve, hogy elkövetett-e olyan cselekmény, amelyet a törvény a szerző érdekében megtilt. A bírónak tehát a Szerzői Törvény §§-i között kell a válasz után kutatnia. Bár Szerzői Törvényünk alkotásakor a rádió még ismeretlen volt és így a törvény természetesen nem rendelkezhetett róla, mégis nálunk is csakúgy mint más országokban a bíróság a kérdést az érvényben levő Szerzői Törvény alapján döntötte el. A kir. Kúria akkor, amidőn vizsgálania kellett, hogy a rádió útján való közlés a Szerzői Törvény által védett szerzői jogkategóriák melyikébe sorozható, arra a meglepő eredményre jutott, hogy az volta-

képpen nem egyéb, mint a Szerzői Törvény 6. §-ának 9. pontjában említett átvitel oly készülékre, amely a beszédet, zenét stb. mechanikai uton visszaadni vagyis előadni képes. A Kúria szerint a rádióközzvetítés nem csupán hangtovábbítás, hanem az elhangzott hangok mechanikai uton való reprodukálása. Meg kell jegyezmem, hogy ennek a konstrukciónak a gondolata másutt is felmerült, de sehol elfogadtatásra nem talált. A kir. Kúria az álláspontját azzal indokolja, hogy „a rádiónál a mikrofon előtt elhangzott beszéd, ének, zene hanghullámai a mikrofonban megfelelő áramváltoztatásokat (áramingadozásokat) idéznek elő, ezeket a leadó által átvett és megerősített áramváltozásokat az antenna mint rádióhullámokat kisugározza a térbe, a felvevő készülékben pedig az annak antennájára eső ezek az elektromos hullámok áramváltozásokat keltenek, amelyek a fülkagylóban vagy hangszóróban megfelelő hanghullámokat hoznak létre. A fülkagyló s hangszóró tehát a mikrofonnál elhangzott beszédet, éneket, zenét mechanikai folyamat útján adja vissza” és így — a kir. Kúria szerint — a rádióközzvetítés is a 6. §: 9. pontjában említett mechanikai átvitel egyik módja volna. A Kúriának ezt az álláspontját semmiképpen sem oszthatjuk. A rádióközzvetítés igenis külső megjelenési formájában nem egyéb hangtovábbításnál. Elvégre minden hangtovábbítás egy mechanikai folyamat eredménye. A rádiónál ez a mechanikai folyamat röviden abból áll, hogy a felvevő készülék a Herz-féle elektromos hullámokat akusztikus hullámokká változtatja át. De ugyancsak mechanikus folyamat a telefon útján való hangtovábbítás is. A telefonnál az elhangzott hangok egy fémlamezt mozgatnak meg, amelynek a rezgései az elektromagnetikus árammezőben erőváltozásokat idéznek elő, ezek a kapcsolt állomás lemezénél okoznak megfelelő rezgéseket, amelyek ott hanggá változnak át. Minek nevezhetnők ezt a folyamatot másnak, mint mechanikus folyamatnak. Ezen az alapon tehát a telefonra is azt lehetne mondani, hogy az a Szerzői Törvény 6. §-ának 9. pontjában említett készülék. Ennyire azonban, úgy véljük, a Kúria sem akar elmenni. A 6. §. 9. pontja nézetünk szerint egy egészen más természetű mechanikai átvitelre gondol. Ennél nem a fizikai műveleten magán van a hangsúly, hanem inkább azon, hogy a mechanikai átvitel által olyasvalami származik, ami mindenkoron képes az átvitt művet a fül számára visszaadni. Az említett szakasznál zárójelben előforduló „lemezekre, hengerekre, tekercsre stb.” megjegyzés utal a megrögzítésre és az ismétlés eszközésének lehetőségére. A rádiónál csakúgy mint a telefonnál az átvitel után semmi sem marad, a leadás és az átvitel megtörténte után csak a hallott beszéd, ének, zene emléke marad meg a hallgató lelkében. Hogy a 6. §. 9. pontjában említett mechanikai átvitel fogalma alá senkisésem óhajtottam a rádió útján való közlést is vonni, azt legékesebben bizonyítja a római konferencia illetve a berni egyezmény római fogalmazása. A Szerzői Törvény 6. §-ának 9. pontja a berni egyezmény 13. cikk 1. bekezdésének köszönheti létét és a mi Szerzői Törvényünkben említett mechanikai átvitel egyértelmű a berni egyezmény 13. cikk 1. bekezdésében említett mechanikai átvittel. Ha a római kon-

ferencia résztvevői is a kir. Kúria felfogása szerint értelmezték volna a rádióleadást, úgy kétségtelenül felesleges lett volna a 11/a cikk beiktatása. Hiszen akkor a konferencia megállapíthatta volna azt, hogy a 13. cikk 1. bekezdése alapján a zeneszerzők a rádión való közlés tekintetében is teljes védelmet élveznek és legfeljebb az vált volna szükségessé — tekintettel arra, hogy a 13. cikk csak zeneművekre vonatkozik —, hogy ezt a védelmet az egyéb irodalmi művekre is kiterjesszék. Az a körülmény azonban, hogy a római konferencia szükségesnek tartotta, hogy a rádió útján való közlés megengedésének kizárólagos jogával külön szakaszban mint kifejezetten sui generis joggal ruházza fel a szerzőt, kétségtelenül amellett szól, hogy sem a 13. cikket, sem pedig a berni egyezmény egyéb rendelkezéseit nem találta a rádióközvetítésre alkalmazhatónak.

A római egyezmény most említett 11/a cikke a rádió útján való közlés megengedésének kizárólagos jogával ruházza fel a szerzőt és ezzel a rendelkezésével a rádióközlés jogát egy sui generis szerzői joggá teszi. Már most kell megjegyeznünk, hogy a rádióközvetítés jogának illetően rendezését tartjuk az egyedüli helyesnek. A római egyezményt becikkelyező 1931. évi XXIV. t.-c. 11/a cikkéhez fűzött miniszteri indokolás azt mondja, hogy „nem lehet kétséges, hogy kifejezett szabályozás hiányában is e jog a szerzőt megilleti, mert hiszen a rádió útján való ily közlés is többszörösítésnek, közzétételnek vagy nyilvános előadásnak tekinthető, az pedig a szerző kétségtelen joga”. Vizsgáljuk meg a miniszteri indokolásban említett jogkategóriákat egyenként abból a szempontból, hogy tényleg és mennyiben applikálhatók-e a rádió útján való közlésre. Az igaz, hogy a rádióleadókészülék által felvett és továbbított hangot egyidőben mindazokon a helyeken, ahol felvevő készülék van, kapjuk vissza. A rádióközvetítésnek ez a tulajdonsága valójában a többszörösítés egyik elemét mutatja, mert hiszen a hang bár ugyanazon időben, de térbelileg különböző helyeken tehát többszörösen jelenik meg. A többszörösítés fogalma alatt azonban úgy a szóhasználat, mint az eddigi jogirodalom testi példányok létezését tételezte fel, amiről viszont a rádiónál szó sincs. A rádióközvetítést tehát az eddigi értelemben vett többszörösítésnek nem tekinthetjük. Közzététel alatt a mű első nyilvánossághozatalát értjük. Kétségtelen, hogy ez történhetik rádió útján is és amennyiben a mű más, uton még nyilvánosságra hozva nem lett, úgy a rádióleadás is lehet eszköze a közzétételnek. A rádióközvetítésnek tehát csakis ennyiben lehet köze a közzétételhez. A nyilvános előadás fogalma alatt csakis térben korlátozott nyilvánosságot, a színház, az előadóterem vagy valamely gyülekezet nyilvánosságát értjük, ahol az előadó személyét, gesztusait, mimikáját is érzékelni tudjuk. A rádió egyrészt térben korlátlan nyilvánosságot jelent, másrészt az előadó személyes tevékenységéből a szem számára nem nyújt semmit. A nyilvános előadás konstrukciója már azért is tökéletlen, mert az jogi hatásaiban a legnagyobb igazságtalanságra vezetne. Szerzői Törvényünk ugyanis csakis a színművek, zenés színművek és zeneművek nyilvános előadásának megengedését tartja fenn kizárólagos jogként a

szerző számára, az egyéb művek szerzőit ez a jog azonban nem illeti meg. Már most a rádió a terjesztésnek olyan lehetőségét nyújtja, amelyről azelőtt még csak álmodni sem lehetett. Igazságos, jogos volna-e tehát pl. a prózai műveket a rádióközvetítés terén szerzőjük engedélyétől függetleníteni. Hiszen nyilvánvaló, hogy a Szerzői Törvény azért adta meg a szerzőnek az előbb említett műfajoknál a nyilvános előadás jogát, mert azok gazdasági kihasználása főleg színházi, hangversenytermi vagy egyéb térbelileg korlátozott nyilvánosság előtti előadás (a mi törvényünk az öffentliche Aufführung és az öffentlicher Vortrag közötti különbséget nem ismeri) által történik. A rádió térbeli korlátlanágánál fogva a terjesztési lehetőségnek soha el nem képzelt fokát nyújtja és ezáltal természetesen a prózai munkák és egyéb művészeti termékek gazdasági kihasználását is rendkívüli mértékben teszi lehetővé. Milyen alapon lehetne tehát pl. a prózáíró a rádióközvetítésnél a zeneszerzővel szemben hátrányos helyzetben tartani. A nyilvános előadás konstrukciójánál a népszerű zenesláger szövegírója a rádióközvetítés terén szerzői jogot nem érvényesíthet és kénytelen túrni azt, hogy minden intézkedési jog a zeneszerző számára van fenntartva és hogy egyedül a zeneszerző kap ellenértéket a közvetítésért. Azt hisszük, hogy ennek a helyzetnek az indokolatlansága és jogosulatlansága nyilvánvaló.

Igaz, hogy nemcsak nálunk, hanem a külföldön is úgy az irodalomban, mint a bírói gyakorlatban fennáll az a törekvés, hogy a rádió útján való közlés jogát a már régebben törvénybe iktatott szerzői jogok valamelyikébe sorozzák. Nézetünk szerint a német bíróságok járnak e tekintetben a legközelebb az igazsághoz, amikor a rádióközvetítést a „Verbreitung“ fogalma alá vonják. Eszerint a Verbreitungnak két faja különböztetendő meg és pedig a testi példányok útján való terjesztés és a testi példányok nélküli terjesztés. Phillip Allfeld szerint a törvény (11. §.) nem kényszerít arra, hogy a terjesztés fogalmát a testi példányok terjesztésére korlátozzuk, a technika fejlődése a rádióval a terjesztés új formáját teremtette meg. A német törvény Verbreitungját Allfeld*) a következőképpen határozza meg: „Verbreiten eines Geisteswerkes bedeutet im allgemeinen: Das Werk anderen zu bestimmungsgemässen Gebrauch zugänglich machen“. A mi törvényünk kategóriáira és terminológiájára átültetve ez a mű forgalombahelyezését és forgalombantartását jelenti. Nálunk azonban a forgalombahelyezés, forgalombantartás fogalmaival nehéz operálni már azért is, mert a törvény ezek joghatásai szempontjából éles megkülönböztetéseket tesz. A rádiónál forgalombahelyezésről különben csak akkor lehetne szó, amikor első ízben jut a közönséghez a mű és ez esetben a rádió a forgalombahelyezés eszközeként szerepel. Forgalombantartásról azért nem lehet beszélni, mert hiszen a forgalombantartónak külön engedélyt nem kell kérnie és ő egyébként csak szándékosság esetén felelős.

*) Das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Tonkunst Kommentar, 141. old.

Kétségtelen azonban az, hogy a rádió útján való közlés, a rádió útján való terjesztése a műnek szerfelett mélyen belevág a szerző érdekkörébe és az a tárgyi értelemben vett szerzői jog védelmi körébe tartozik. Szerzői Törvényünk strukturája folytán azonban a szerző alanyi joga csakis a törvény által pontosan meghatározott területekre terjedhet ki. Az erőltetett subsumálás helyett tehát nézetünk szerint a törvényhozás sürgős feladata volna a rádió útján való közlés jogát szabályozni. Azt is el kell azonban ismernünk, hogy addig is, amíg ez meg nem történik, a bíróságnak nem lehet a szerzőt a rádióközlésre vonatkozó jogigényével elutasítani, mert ez kétségtelenül ellenkeznék az igazságérzettel és a fennálló szerzői törvényünk szellemével. A megoldás azonban akkor sem az, hogy a rádióleadást valamelyik szerzői jogi kategóriába egyszerűen benyomjuk, hanem nézetünk szerint helyesebb volna a szerző jogigényének elismerését azzal indokolni, hogy a rádió útján való közlés a Szerzői Törvény által kodifikált valamennyi szerzői jog ismérvéből tartalmaz valamit és ezért a törvény által nyújtott legmesszebbmenő jogvédelemnek a rádióközvetítésre való kiterjesztése felel meg a törvény szellemének.

Dr. Trebits Herbert.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Angol jogi különlegességek. Az a közismert hagyománykultusz, amely az angol életet jellemzi, olyan jogrendszert alakított ki Angliában, amely a kontinentális jogász előtt úgy hat, mintha egész más agyberendezkedéssel felruházott, talán más bolygón is élő emberek jogrendszeréről volna szó. A kontinentális jogász alig tudja magát beleélni egyrészt a formalizmusoknak abba az utvesztőjébe, amely az angol jogi életet dominálja, másrészt csodálkozással kell szemlélnie a joggyakorlatnak azt az elaszticitását, amely a mindenkori életviszonyokhoz való alkalmazkodást a jogelvek hallatlan konzervativizmusa ellenére is megvalósítani képes.

Ennek az egyedülálló kettősségnek: konzervativizmusnak és elaszticitás — az angol jogrendszer azon felépítése képezi a gyökerét, amely szerint a jog szerkezete elsősorban épül fel az íratlan jogra (Common Law) és másodsorban az írott jogra (Statute Law).

Szabály ugyan, hogy ott, ahol írott jog van, elsősorban ez irányadó, azonban a Common Law az írott jog alkalmazását is ruganyossabbá teszi bármely más jogrendszernél.

Természetes, hogy a konzervativizmus, illetőleg a hagyományok végtelen tisztelete visszahagyott az angol jogban néhány olyan intézményt, amely már csökevény, amely azonban a jogéletben különösebb nehézségeket nem okoz, viszont igen tanulságos és érdekes tükröképe a hagyományokhoz való rágaszkodás domináló szellemének.

Ilyen furcsaság például az, hogy válás (divorce) csak házasságtörés címén lehetséges és hogy a nő elleni válóperben a férfi a nő